

Визначення стейкхолдерів, що впливають на функціонування паливно-енергетичних підприємств

Доведено, що значний вплив різних груп стейкхолдерів створює умови для виникнення негативних явищ, що призводить до розбалансування системи економічної безпеки. У таких умовах визначення стейкхолдерів, що впливають на функціонування паливно-енергетичних підприємств є актуальним науково-практичним завданням. Метою дослідження є визначення груп стейкхолдерів, що впливають на функціонування паливно-енергетичних підприємств. Визначені внутрішні (власники паливно-енергетичних компаній; менеджмент підприємств; робітники, що виконують виробничо-господарські функції на паливно-енергетичних підприємствах; фінансово-економічні підрозділи; контролюючі підрозділи, що забезпечують контроль і моніторинг за формуванням й використанням всіх видів ресурсів на паливно-енергетичних підприємствах; «силові» підрозділи) й зовнішні (споживачі послуг паливно-енергетичних підприємств; підприємства – споживачі паливно-енергетичних послуг; інші паливно-енергетичні підприємства; інвестори (вітчизняні й іноземні); державні інституції; фінансові та кредитні установи; «силові» органи; контролюючі органи; соціал (громадські, профспілкові та інші організації); організації, що забезпечують інформаційний вплив на паливно-енергетичні підприємства засобами масової інформації; територіальна громада) групи стейкхолдерів, що взаємодіють із паливно-енергетичними підприємствами. Встановлено, що для забезпечення протидії негативним явищам важливого значення має визначення груп стейкхолдерів, формування відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення, розробки механізмів для підвищення ефективності управлінських рішень.

Ключові слова: стейкхолдери; паливно-енергетичні підприємства; внутрішні та зовнішні групи стейкхолдерів; підвищення ефективності управління.

Актуальність теми. Зростання значення паливно-енергетичних підприємств в умовах збільшення вартості енергетичних ресурсів, їх обмеженості, енергомісткості виробництва вказує на необхідність переосмислення підходів до забезпечення їх розвитку. Поряд з цим, за останні роки на розвиток паливно-енергетичних підприємств здійснюють вплив фактори, що характеризують їх економічну безпеку. Проте, значний вплив різних груп стейкхолдерів створює умови для виникнення негативних явищ, що призводить до розбалансування системи економічної безпеки. У таких умовах визначення стейкхолдерів, що впливають на функціонування паливно-енергетичних підприємств є актуальним науково-практичним завданням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спирається автор. Питанням визначення стейкхолдерів, їх впливу на підприємства присвячені наукові розробки вчених: Р.Гудійока [1], Т.Джонес [2], М.Кларксона [3], К.Мамонова [4], Дж.Пост [5], Й.Селандер [6], Р.Фрімена [7], К.Хілла [8].

Поряд з цим, важливого значення набуває визначення стейкхолдерів, враховуючи напрями та особливості функціонування паливно-енергетичних підприємств.

Метою статті є визначення груп стейкхолдерів, що впливають на функціонування паливно-енергетичних підприємств.

Викладення основного матеріалу. При визначенні напрямів функціонування, протидії негативним явищам на паливно-енергетичних підприємствах, формуючи інформаційно-аналітичне забезпечення, запропоновано охарактеризувати рівень й особливості взаємодії між різними групами зацікавлених осіб (стейкхолдерів), а саме:

зовнішніми:

- споживачами послуг паливно-енергетичних підприємств;
- підприємствами – споживачами паливно-енергетичних послуг;
- іншими паливно-енергетичними підприємствами;
- інвесторами (вітчизняними й іноземними);
- державними інституціями (Верховна рада України, Адміністрація Президента, Урядові установи, міністерства палива та енергетики, економічного розвитку і торгівлі, національна комісія з питань регулювання електроенергетики та місцеві органи державної влади);
- фінансовими та кредитними установами (банківські організації, інші кредитні установи);
- «силовими» органами (міністерство внутрішніх справ, служба безпеки, «силовий блок» податкової адміністрації, інші «силові» органи);

- контролюючими органами (адміністрація: державна прикордонна служба, державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації, антимонопольний комітет, ветеринарна міліція з проведення карантинних ветеринарних заходів, генеральна прокуратура, державна екологічна інспекція, інспекція з експлуатації електричних станцій і мереж, державна інспекція з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної та теплової енергії, державна інспекція України з контролю за цінами, державна інспекція України з питань захисту прав споживачів, державна інспекція України з питань праці, державна інспекція ядерного регулювання України, державна казначейська служба, державна служба геології та надр, державна служба гірничого нагляду та промислової безпеки, державна служба зайнятості, державна служба України з надзвичайних ситуацій, державна служба України з питань захисту персональних даних, державна фінансова інспекція, державне агентство з енергоефективності та енергозбереження, державне агентство земельних ресурсів, державне агентство резерву, державне агентство України з управління зоною відчуження, державна служба фінансового моніторингу, міністерство доходів і зборів, міністерство екології та природних ресурсів, міністерство економічного розвитку і торгівлі, міністерство енергетики та вугільної промисловості, міністерство юстиції, національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, національний банк, пенсійний фонд, рахункова палата, фонд державного майна, фонд соціального захисту інвалідів, фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, міністерство інформаційної політики);
- соціалом (громадські, профспілкові та інші організації);
- організаціями, що забезпечують інформаційний вплив на паливно-енергетичні підприємства засобами масової інформації (преса, радіо, телебачення, інтернет, реклама та ін.);
- територіальною громадою;

внутрішніми:

- власниками паливно-енергетичних компаній;
- менеджментом підприємств (топ менеджери, управлінці середньої ланки, керівники підрозділів);
- робітниками, що виконують виробничо-господарські функції на паливно-енергетичних підприємствах;
- фінансово-економічними підрозділами;
- контролюючими підрозділами, що забезпечують контроль і моніторинг за формуванням й використанням всіх видів ресурсів на паливно-енергетичних підприємствах;
- «силовими» підрозділами (спеціалізований підрозділ, що забезпечує внутрішню і зовнішню безпеку).

У представленому дослідженні паливно-енергетичні підприємства є акціонерними товариствами, тому в складі внутрішніх зацікавлених осіб визначаються органи корпоративного управління, які представлені загальними зборами, акціонерами, наглядовою радою, правлінням.

Для формування інформаційно-аналітичного забезпечення, своєчасного впливу на негативні явища необхідно забезпечити взаємодію із зацікавленими особами паливно-енергетичних підприємств, які відповідно до принципів корпоративного управління, повинні:

- поважати права та враховувати законні інтереси зацікавлених осіб (тобто осіб, які мають легітимний інтерес у діяльності компанії, і до яких передусім належать працівники, кредитори, споживачі послуг, громада, на території якої розташоване підприємство, а також відповідні державні органи та органи місцевого самоврядування) та активно співпрацювати з ними для створення добробуту, робочих місць та забезпечення фінансової стабільності товариства;
- забезпечити дотримання передбачених чинним законодавством прав та інтересів зацікавлених осіб;
- створити зацікавленим особам доступ до інформації про товариство, необхідної для ефективної співпраці;
- сприяти активній участі працівників у процесі корпоративного управління та підвищенню їх заінтересованості в ефективній діяльності товариства. Працівники або їх представницькі органи повинні мати можливість доводити до відома загальних зборів та/або наглядової ради будь-які занепокоєння щодо протиправних та/або неетичних дій виконавчого органу та/або окремих посадових осіб органів управління товариства. При цьому таке інформування не повинно призводити до дискримінаційних та/або дисциплінарних переслідувань зазначених працівників або їх представницьких органів [9].

Варто зазначити, що при визначенні загроз у характеристиці стейкхолдерів, запропоновано формування та забезпечення функціонування спеціалізованого підрозділу, який має особливе значення, оскільки рівень ефективності його діяльності впливає на можливості виникнення «негативної ситуації». У цьому контексті запропоновано розробити положення про функціонування представленого підрозділу, який включає:

- нормативно-правове забезпечення, що регулює його діяльність;
- права та обов'язки;
- функції;
- структура управління;
- напрями та особливості протидії силовому захопленню паливно-енергетичних підприємств;
- імплементація напрямів функціонування спеціалізованого підрозділу у функціонуванні паливно-енергетичних підприємств;
- забезпечення взаємодії спеціалізованого підрозділу з іншими структурними елементами паливно-енергетичних підприємств.

Особливе значення має показник рівня взаємодії між групами зацікавлених осіб і паливно-енергетичними підприємствами, який визначається як інтегральне значення, який визначається шляхом множення відповідних критеріїв, що відображають вплив кожної з групи цих осіб.

У контексті визначення стейкхолдерів враховуються: особливості інформаційної політики, напрями застосування нормативно-правового забезпечення, корпоративні взаємовідносини, рівень взаємодії між підрозділами паливно-енергетичних підприємств та різними групами зацікавлених осіб, напрями та заходи щодо протидії негативним явищам, визначення відповідальних осіб за реалізацію представлених напрямів і заходів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у результаті дослідження визначені групи зацікавлених осіб, що впливають на функціонування паливно-енергетичних підприємств. Представлені групи стейкхолдерів дозволяють створити інформаційно-аналітичне забезпечення та підвищити ефективність управлінських рішень.

Напрямами подальших досліджень є розробка механізмів забезпечення взаємодії між групами стейкхолдерів та паливно-енергетичними підприємствами, формування методичного підходу до оцінки відповідного інтегрального критерію, що дозволить підвищити ефективність інформаційно-аналітичного забезпечення й прийняття управлінських рішень.

Список використаної літератури:

1. Goodijk R. Corporate governance and stakeholder management: the ING / R.Goodijk // CORPORATE OWNERSHIP&CONTROL. – Vol. 1. – Iss. 1. – 2003. – Pp. 159–167.
2. Jones T. Convergent Stakeholder Theory / T.Jones, T.Wicks // Academy of Management Review. – 1999. – № 4. – Pp. 887–910.
3. Clarkson M.E. A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance / M.E. Clarkson // Academy of Management Review. – 1995. – Vol. 20. – № 1. – Pp. 92–118.
4. Мамонов К.А. Організаційно-економічний механізм управління стейкхолдерами будівельних компаній: розробка, особливості впровадження, інформаційний захист. Комунальне господарство міст / К.А. Мамонов // Науково-технічний збірник. Серія : Економічні науки. – Харків : Харківська національна академія міського господарства, 2011. – Вип. 100. – С. 227–234.
5. Post J.E. Redefining the Corporation: Stakeholder Management and Organizational Wealth / J.E. Post, L.Preston, S.Sach. – Stanford University Press, California, 2002. – 320 p.
6. Селандер ІІ. Стейкхолдер-менеджмент: управління заінтересованими групами / ІІ.Селандер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.class.ru>.
7. Stakeholder Theory. The state of the art / R.E. Freeman, J.S. Harrison, A.C. Wicks, B.L. Parmar, S.de Colle. – Access mode : <http://books.google.com>.
8. Hill C. Stakeholder-Agency Theory / C.Hill // Journal of Management Studies. – 1992. – Vol. 29. – № 2. – Pp. 131–154.
9. Про схвалення проекту нової редакції Принципів корпоративного управління України, затверджених рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку : станом на 11 грудня 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.gendocs.ru/docs/195100/index-3235.html>.

References:

1. Goodijk, R. (2003), «Corporate governance and stakeholder management: the ING», *CORPORATE OWNERSHIP&CONTROL*, Vol. 1, Iss.1, Pp. 159–167.
2. Jones, T. and Wicks, T. (1999), «Convergent Stakeholder Theory», *Academy of Management Review*, No. 4, Pp. 887–910.
3. Clarkson, M.E. (1995), «A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance», *Academy of Management Review*, Iss. 20, No. 1, Pp. 92–118.

4. Mamonov, K.A. (2011), «Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm upravlinnia steikholderamy budivelnykh kompanii: rozrobka, osoblyvosti vprovadzhennia, informatsiinyi zakhyst», Komunalne hospodarstvo mist, *Naukovo-tekhnichnyi zbirnyk*, Seriya Ekonomichni nauky, Kharkivska natsionalna akademiia miskoho hospodarstva, Kharkiv, Iss. 100, Pp. 227–234.
5. Post, J.E., Preston, L. and Sachs, S. (2002), *Redefining the Corporation: Stakeholder Management and Organizational Wealth*, Stanford University Press, California, 320 p.
6. Selander, Y. «Steikholder-menedzhment: upravlenye zaynteresovannimy hruppamy», available at: www.classes.ru.
7. Freeman, R.E., Harrison, J.S., Wicks, A.C., Parmar, B.L. and Colle, S. de «Stakeholder Theory. The state of the art», available at: <http://books.google.com>.
8. Hill, C. (1992), «Stakeholder-Agency Theory», *Journal of Management Studies*, Iss. 29, No. 2, Pp.131–154.
9. Lib.gendocs (2003), «Pro skhvalennia proektu novoi redaktsii Pryntsypiv korporatyvnoho upravlinnia Ukrainy», zatverdzhennykh rishenniam Derzhavnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku, stanom na 11 grudnja, available at: <http://lib.gendocs.ru/docs/195100/index-3235.html>.

Величко Володимир Анатолійович – кандидат економічних наук, асистент кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова.

Наукові інтереси:

- проблеми організації та управління підприємствами;
- організація та реалізація механізмів економічної безпеки;
- організація та ефективність прийняття управлінських рішень.

E-mail: kostia.mamonov2017@gmail.com.

Стаття надійшла до редакції 11.07.2018.